Comunicat de Presă

Starea critică a sistemului național de biblioteci din România (2020–2023)

Apel urgent la acțiune

Bibliotecile sunt instituții fundamentale într-o societate democratică, garantând accesul liber la informație, susținerea educației, promovarea cercetării și dezvoltarea culturală a comunităților. În ciuda acestui rol esențial, **sistemul național de biblioteci din România a cunoscut în perioada 2020–2023 un regres alarmant**, marcat de scăderea numărului de biblioteci, degradarea fondurilor documentare, inegalități structurale majore între mediul urban și rural și deficiențe sistemice în ceea ce privește digitalizarea, resursele umane și guvernanța.

Conform datelor oficiale, **numărul total al bibliotecilor a scăzut** de la 8.829 în anul 2020 la 8.263 în 2023, ceea ce reprezintă o **pierdere de 566 de biblioteci în doar patru ani.** Cele mai afectate au fost bibliotecile publice, în special cele comunale, care au pierdut 171 de unități. Închiderea acestor biblioteci a avut loc în numeroase cazuri fără justificare legală, cu încălcarea prevederilor Legii nr. 334/2002, care interzice desființarea bibliotecilor publice fără desființarea unității administrativ-teritoriale aferente. Această practică nu doar că subminează respectarea legii, dar afectează direct dreptul constituțional la cultură al cetățenilor, mai ales în zonele unde biblioteca este singura instituție culturală existentă. **Închiderea bibliotecilor implică pierderi ireversibile în patrimoniul documentar și în memoria culturală locală**, afectând capacitatea comunităților de a accesa resurse educaționale, de a conserva istoria locală și de a participa activ la viața culturală. Această realitate amplifică inegalitățile sociale și culturale, în special în mediul rural, unde dispariția bibliotecilor echivalează cu pierderea unui spațiu vital pentru educația continuă, socializare și incluziune comunitară.

Degradarea fondului de carte este un alt semnal grav. În 2023, colecțiile bibliotecilor însumau 153,3 milioane de volume, în scădere față de anul anterior. Ritmul de înnoire este deosebit de lent. Un volum achiziționat astăzi ar urma să fie înlocuit, în medie, abia peste 110 ani, deși standardele internaționale recomandă o rată de reînnoire de 7–10 ani. În bibliotecile școlare și comunale, în special, achizițiile de carte sunt minimale, reflectând lipsa de resurse și de interes instituțional pentru actualizarea conținuturilor.

Disparitățile între urban și rural sunt accentuate. Deși majoritatea bibliotecilor (60,6%) sunt situate în mediul rural, acestea dispun de doar 21,8% din fondul de carte. În același timp, 73% dintre utilizatorii activi provin din mediul urban. Aceeași disproporție se regăsește în achizițiile anuale de volume și în frecvența utilizării serviciilor. **În multe cazuri, bibliotecile rurale există doar formal**, fără să ofere efectiv acces la informații relevante sau servicii de calitate.

Accesul inegal la resurse digitale agravează și mai mult această situație. Colecțiile electronice sunt concentrate în bibliotecile universitare, în timp ce bibliotecile publice și specializate din mediul rural au avut în medie sub un titlu digital nou achiziționat în 2023. **România rămâne printre puținele state europene care nu asigură, prin intermediul bibliotecilor publice, acces la publicații digitale de actualitate**. Lipsa unei strategii naționale coerente de digitalizare și dotarea insuficientă cu sisteme informatice moderne limitează accesul cetățenilor la resurse esențiale și afectează dezvoltarea competențelor digitale, contribuind la o formă modernă de excluziune și anume, analfabetismul digital.

Resursele umane reprezintă un alt punct critic. La finalul anului 2023, peste 52% din angajații din biblioteci aveau între 50 și 64 de ani, iar doar 0,7% aveau sub 25 de ani. Această îmbătrânire accelerată a personalului, coroborată cu o recrutare minimă de tineri specializați, prefigurează o criză de succesiune și un potențial colaps al competențelor instituționale în următorii ani. Mai mult, distribuția inegală a personalului calificat între urban și rural limitează capacitatea de dezvoltare a bibliotecilor din comunitățile dezavantajate. Lipsa unor politici publice coerente privind formarea continuă, atragerea și retenția personalului tânăr în sistem contribuie la stagnarea sau chiar regresul serviciilor oferite. În multe cazuri, **bibliotecile funcționează cu personal insuficient**, fapt ce afectează nu doar calitatea activităților, ci și capacitatea de a răspunde nevoilor moderne ale comunității. Situația este cu atât mai acută în mediul rural, unde bibliotecarul se confruntă cu multiple responsabilități administrative necorelate cu specificul profesional.

În pofida acestor dificultăți, sistemul a înregistrat o ușoară creștere în 2023 a numărului de utilizatori activi și a volumelor împrumutate, semn al potențialului de reziliență și relevanță a bibliotecilor. Totuși, fără reforme structurale și investiții strategice, aceste evoluții pozitive riscă să fie doar temporare și insuficiente pentru a opri degradarea generală.

Comisia Națională a Bibliotecilor lansează un apel ferm către factorii decidenți: bibliotecile trebuie tratate ca infrastructură critică de interes public. Este esențială elaborarea unei strategii naționale de redresare, cu alocări bugetare consistente, măsuri de reformare a cadrului legislativ, investiții în digitalizare și politici eficiente de resurse umane.

În actualul context global, marcat de dezinformare, propagandă digitală și război cognitiv hibrid, bibliotecile nu mai pot fi privite doar ca spații culturale, ci trebuie recunoscute ca infrastructuri strategice de apărare informațională. Prin promovarea gândirii critice, alfabetizării media și accesului echitabil la surse verificate, bibliotecile pot deveni un pilon esențial în protejarea societății împotriva manipulării și în consolidarea rezilienței democratice.

Link la Raportul privind starea bibliotecilor din România 2020 – 2023.

Comisia Națională a Bibliotecilor

Dr. Dragoș Adrian Neagu (Președinte)
Dr. Nicoleta Rahme (Secretar)
Dr. Adriana Szekely
Drd. Petruța Voicu
Bodnar Robert
Dr. Sorina Stanca
Carmen Daniela Istrate
Conf. univ. dr. Mireille-Carmen Rădoi
Lect. Univ. dr. ing. Letiția Purdoiu
Dr. ing. Agneta Elisabeta Lovasz
Laura Pascariu
Daniela Nițu
Adrian Daniel Găvruță
Mihaela Dragu
Arh. Policarp Gabriel Chițulescu
Dr. Florin Bogdan
Ioan Matei
Prof. univ. dr. Agnes Erich
Ramona Ioana Mezei

Contact presă:
Email: secretariat@cnb.org.ro